

กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
The Operational Network Administration Strategies to
Develop the Small Schools under the Office of the
Basic Education Commission

สุธรรม ธรรมทัตตานนท์*

Sutum Thummatassananon*

Corresponding Author, E-mail: sutum011728@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก 3) พัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และตัวแทนกลุ่มเครือข่าย จำนวน 420 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม - อุปสรรคการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก จากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ และตัวแทนกลุ่มเครือข่าย จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ร่างกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ตอนที่ 2 การตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group technique) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบประเมินฯ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น

* รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(Modified Priority Needs Index : PNI Modified) การวิเคราะห์กลยุทธ์จากตาราง SWOT Matrix การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group technique) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลกาวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 3) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 4) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 5) การประเมินผลและการปรับปรุงงาน ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$)

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.41$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการควรปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีค่า (PNI Modified = 0.28)

3. กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ และผลการประเมินโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$)

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ, การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The research objectives were 1) to study the components of the operational network administration to develop the small schools 2) to study the current and desirable states of the operational network administration to develop the small schools 3) to develop the strategies of the operational network administration to develop the small schools. The research strategies was divided into three stages. The first stage was to study the components the operational network administration to develop the small schools and the samples were 9 experts derived by purposive sampling. The second stage was to study the current and desirable states of the operational network administration to develop the small schools and divided into two parts. The first part was to study the current and desirable states of the operational network administration to develop the small schools. The samples were 420 directors and representative of the networks by the Simple Random Sampling technique and applying Krejcie and Morgan's time table. The second part was to study the strength-weakness, opportunity and threat in the operational network administration to develop the small schools from three small schools which were the best practice and the key

informants were 9 directors, head of academic affair teachers and representative of the networks by purposive sampling. The third stage was to develop the strategies of the operational network administration to develop the small schools and it was divided into two parts. The first part was to draft the strategies of the operational network administration to develop the small schools. The second part was to verify and assess the appropriation and possibility of the operational network administration strategies to develop the small schools by focus group technique and the key informants were 9 experts by purposive sampling techniques. The research instruments were questionnaire, interview form, group discussion record form, assessment form etc. The statistics used in data analysis were arithmetic mean, standard deviation, PNI modified for ranking the desirable states and SWOT matrix. The qualitative data was obtained from the interview form and group discussion record form through content analysis.

The results as follow;

1. The components of the operational network administration to develop the small schools consisted of 5 components which were 1. the assignation of network members 2. the participation in processing of the networks 3. the communication and interaction 4. the leadership of network cooperators and 5. the assessment and improvement work and the assessment in appropriation was at high level ($\bar{x} = 3.75$).

2. The current stage of the operational network administration to develop the small schools as a whole was at the high level ($\bar{x} = 3.41$) while the desirable state of the operational network administration to develop the small schools as a whole was the high level ($\bar{x} = 4.39$) and the PNI Modified as a whole was 0.28.

3. The operational network administration strategies to develop the small schools consisted of 3 main strategies as such 1) the operational network establishment motivation strategies 2) the development in processing of operational network strategies and 3) the assessment and improvement work of operational network strategies and the assessment in appropriation and possibility was at high level. ($\bar{x} = 4.60$)

Keywords: Strategies, Operational Network Administration, Small School Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ดังนี้ มาตรา 9(3) ให้มีการ

กำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาและมาตรา 10 การจัดการศึกษานั้นรัฐให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)

ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยได้เรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมุ่งเน้นการพัฒนา คุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้คนไทย ทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบ นอกระบบและ ตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพใน ทุกระดับทุกประเภท การศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2575 ที่ วางกรอบเป้าหมาย และหลักการจัดการศึกษาไว้ 4 หลัก คือ หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติ ปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ และหลักการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การ จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับ ประชาชนทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30,922 แห่ง เป็นโรงเรียน ขนาดเล็ก (โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) จำนวน 15,506 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนโรงเรียน ทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียน ขนาดเล็ก พ.ศ. 2558-2561) ซึ่งจากการประเมินของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากกว่า 9,000 แห่ง ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยปัญหาส่วนใหญ่ มาจากการได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อย แม้จะได้ รับเงินเพิ่มเติมจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานแล้วก็ยังคงไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบปัญหา โรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งต้องเร่ง ดำเนินการแก้ไข เนื่องจากครูและผู้บริหาร มีส่วนสำคัญ มากในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา สมศ. ชี้ครู ขาดแคลน 9,000 โรงเรียน ตกประเมินและเสนอให้ควบ โรงเรียนขนาดเล็ก - ใช้ทรัพยากรร่วมกัน จากการศึกษา

ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหา สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ส่งผลทำให้โรงเรียนขนาด เล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ดังนี้ 1. โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอน ต่อหัวที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ 2. เนื่องจากโรงเรียน แต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณ ค่าใช้จ่ายใน การจัดการศึกษาจากรัฐบาล โดยคิดเป็นรายหัวนักเรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่ เสียเปรียบ 3. ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน (สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จึง จำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างเหมาะสมสอดคล้องตาม ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีความผูกพันกับ โรงเรียนอย่างแนบแน่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การ ยุบ หรือเลิกโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องเป็นวิธี สุดท้ายและชุมชนท้องถิ่นต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจดังกล่าวด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2558, หน้า 1) สอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 105) ที่พบว่า การแก้ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าและเป็นการแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิควิธีการ และรูปแบบที่หน่วยงานระดับบริหารเป็นฝ่ายคิดกำหนด ไม่มีการศึกษาสภาพการดำเนินงานที่แท้จริงในรูปแบบ ของการวิจัย และการให้หน่วยงานปฏิบัติมีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหา ดังนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนมุมมองใน การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เปิดรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากล่างสู่บน (Bottom up) จากระดับปฏิบัติและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยตรง (Stake holders) และสอดคล้องกับ วรรณภาพร (2551, หน้า 13) กล่าวว่าการพัฒนา

คุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กควรสร้างความร่วมมือระหว่าง บ้านวัดโรงเรียน และสถาบันอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนคือการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการ สร้างเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมให้เกิด การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะสมาชิกเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน เริ่มด้วยการกำหนด เป้าประสงค์ กำหนดกฎเกณฑ์ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและ แบ่งบทบาทหน้าที่กันทำและทำบางอย่าง การเป็นเครือข่ายความร่วมมือและประสานงาน ในการพัฒนางาน การจัดการศึกษาของโรงเรียนที่อยู่บนพื้นฐาน ของความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน การบูรณาการ การกิจในการทำงานการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ การบริหารจัดการร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545) และจากรายงานการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อ การพัฒนาประเทศไทยหรือ TDRi เกี่ยวกับวิธีการแก้ไข ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยหลักการสำคัญ คือการรวม กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กแต่ละแห่งที่อยู่ใกล้กันเข้าด้วยกัน ในลักษณะของการ “สร้างเครือข่ายโรงเรียน” และใช้ ทรัพยากรร่วมกันภายในเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น ทุกเขตพื้นที่ ได้ดำเนินการตามนโยบายพัฒนา คุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างต่อเนื่องและได้กำหนดรูปแบบ กระบวนการบริหารงานของกลุ่มโรงเรียน เพื่อเป็น ตัวกลางในการประสานงาน ลดช่องว่างในการบริหาร แก้ไขความห่างไกลระหว่างโรงเรียนและเขตพื้นที่การ ศึกษา ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนช่วย เหลือกัน และเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าในแต่ละเขต พื้นที่การศึกษา ได้จัดวางรูปแบบโครงสร้าง กระบวนการ บริหาร บทบาทหน้าที่ภารกิจของกลุ่มโรงเรียนไว้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ บริบททางการศึกษา

นโยบาย ของผู้บริหารสำนักงานเขตและปัจจัยอื่นๆ อีก หลายประการ ตามแนวทางการพัฒนาเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีบริบทแตกต่างกัน และกำหนดรูปแบบการบริหารกลุ่ม เครือข่ายสถานศึกษาให้มีจำนวนสถานศึกษา ประมาณ 10-15 โรงเรียน โดยคำนึงถึงการเดินทางคมนาคมจาก สถานศึกษา ถึงที่ตั้งศูนย์เครือข่ายใช้เวลาประมาณ 30 นาที ให้สถานศึกษาที่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ การสื่อสาร โทรศัพท์ โทรสาร อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ การบริหารงานเครือข่าย วิทยุสื่อสาร เป็น ที่ตั้งศูนย์เครือข่ายและให้มีภารกิจ ในการดำเนินการให้ เหมาะสมกับบริบทที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในด้าน งานธุรการ ด้านงานสวัสดิการต่างๆ ด้านการบริหารงาน วิชาการ จัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาสื่อ และกระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลตามหลักสูตร ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน การวางแผนการรับ นักเรียน จัดข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาให้ความช่วย เหลือสถานศึกษาที่ไม่พร้อม และสนับสนุนช่วยเหลือ หรือหมุนเวียนครูสาขาวิชาที่ขาดแคลน จัดหรือจ้างครู หมุนเวียนกรณีครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งในการดำเนินการ บริหารกลุ่มเครือข่ายยังขาดนวัตกรรมการบริหารเป็น กลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินการกลุ่มเครือข่าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พ.ศ.2560)

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในระยะยาว การทำให้กลยุทธ์เป็นความจริงต้องมีทั้งการวางแผน และการจัดการถ้าปราศจาก การจัดการเชิงกลยุทธ์แล้ว องค์กรจะขาดความมุ่งหมาย และทิศทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมของการ แข่งขัน เช่นในปัจจุบัน การพัฒนากลยุทธ์ที่บรรลุความสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจกลยุทธ์ กระบวนการจัดการ เชิงกลยุทธ์และทุกระดับภายในองค์กรต้องมีส่วนร่วมเพื่อ การพัฒนาและการดำเนินกลยุทธ์ (สมยศ นาวิการ, 2540, หน้า 53) ดังนั้นการบริหารที่ดีและต้องการประสบความสำเร็จ

สำเร็จในอนาคต จะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพราะโลกแห่งการบริหารมีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ถ้าผู้บริหารขาดความชำนาญในการกำหนดกลยุทธ์การปฏิบัติตามกลยุทธ์จะทำให้ไม่สามารถพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้บริหารในระดับองค์กรต่างๆ จึงต้องให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบในการกำหนดกลยุทธ์ และกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ที่มีรูปแบบ ซึ่งในการการพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาเพื่อการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาชาติจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2542, หน้า 19)

กลยุทธ์การจัดการเครือข่ายเป็นเทคนิคและกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือสมาชิกของกลุ่ม โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและของสมาชิกในเครือข่าย ให้เป็นที่ยอมรับ ให้เป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคง ความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน และถือว่ากิจกรรมสำคัญของเครือข่าย คือ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้แทนหรือสมาชิกของเครือข่าย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหวังว่าการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการบริหาร จัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรความรู้เกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารของเครือข่ายความร่วมมือของ Starkey (1997), Burke (1999), Goldsmith & Eggers (2004), Burke (1999), เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545), ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2546), เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547) แล้วสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดประกอบด้วย 1) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 3) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 4) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 5) การประเมินผลและการปรับปรุงงาน
2. แนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ของสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554), พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2554) กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก 3) การกำหนดกลยุทธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัย
ขอนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการบริหาร
เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน
9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)
กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย
กลุ่มที่ 1 ศึกษานิเทศก์ในสถานบันอุดมศึกษา สาขาการศึกษา
การบริหารการศึกษามีตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ขึ้นไป จำนวน 3 ท่าน กลุ่ม 2 ผู้บริหารการ
ศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก
ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่ม 3 ผู้บริหาร
สถานศึกษา ที่ทำหน้าที่ประธานศูนย์เครือข่าย จบการ
ศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกด้านการบริหาร
การศึกษา จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม
มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตาม
แนวคิดของ Likert (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มาก
ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และผ่านการตรวจ
ความตรง ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 นำไปลองใช้ (Try
Out) มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.419 – 0.798
และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้ง
ฉบับอยู่ในระดับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคามถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอ
อนุญาตเก็บข้อมูล โดยส่งทางไปรษณีย์ และได้รับคืน
จำนวน 9 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดกระทำ
ตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล
โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation)

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่
พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อ
พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพ
ที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อ
พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย
โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในจังหวัดขอนแก่น ปี
การศึกษา 2560 จำนวน 450 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร
โรงเรียน จำนวน 450 คน ตัวแทนเครือข่าย จำนวน 450
คน รวมทั้งหมด 900 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร
โรงเรียน จำนวน 210 คน ตัวแทนเครือข่าย 210 คน รวม
ทั้งหมด 420 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเปิดตาราง
สำเร็จรูปของเคจซีเมอร์แกน (Krejcie and Morgan)
และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random
sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม
มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตาม
แนวคิดของ Likert (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มาก
ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ผ่านการตรวจความ
ตรง ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 นำไปลองใช้ (Try out)
มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.419–0.798 และค่า
ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่
ในระดับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง

1 ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมได้กำหนดวันรับแบบสอบถามคืนกลับมา ส่งไปให้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 210 คน โดยได้กำหนดรหัสสำหรับผู้บริหารคือ 001-210 ตัวแทนเครือข่าย จำนวน 210 คน และกำหนดรหัสสำหรับตัวแทนเครือข่าย คือ 0001-000210

2. แบบสอบถามที่รับกลับคืนมา ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลซึ่งพบว่า ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 420 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และได้นำไปประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดกระทำตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ดัชนีประเมินความต้องการจำเป็นใช้สูตร (Modified Priority Needs Index : PNI Modified)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม-อุปสรรค ของการบริหารฯ โดยการสัมภาษณ์ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าวิชาการ และตัวแทนเครือข่ายสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คุณสมบัติเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ เป็นคณะกรรมการ

เครือข่ายในตำแหน่งประธาน หัวหน้าวิชาการ หรือเลขานุการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้ศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง -จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม - อุปสรรค ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานวิชาการ และตัวแทนเครือข่ายสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียนโรงเรียนละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน เพื่อขออนุญาตศึกษาเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดกระทำตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อม จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม - อุปสรรค ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์กำหนดกลยุทธ์ โดยวิธี SWOT Matrix

ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

นำผลการศึกษา ระยะที่ 1-2 และผลการศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง - จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม - อุปสรรค ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้เทคนิค

SWOT Analysis แล้วกำหนดกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยนำผลการวิเคราะห์จากตาราง TOWS Matrix มากำหนดเป็นกลยุทธ์ (ฉบับร่าง)

ขั้นตอนที่ 2 นำกลยุทธ์(ฉบับร่าง)มาตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Technique)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ คณาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานบันอุดมศึกษา สาขาการศึกษา การบริหาร การศึกษา มีตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การประถมศึกษาจบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือสนทนากลุ่ม ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิด ของ Likert (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และผ่านการตรวจ

ความตรง ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 นำไปลองใช้ (Try out) มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.419 – 0.798 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ในระดับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Technique) ตามวัน เวลา สถานที่กำหนด โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการตามหลักการสนทนากลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดกระทำตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
2. ข้อมูลเชิงปริมาณการวิเคราะห์การประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
	\bar{x}	SD	แปลความหมาย
1. ด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่าย	3.80	0.94	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย	3.92	1.00	มาก
3. ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน	3.48	1.01	มาก
4. ด้านภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย	4.23	0.71	มากที่สุด
5. ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน	4.21	0.60	มากที่สุด
โดยรวม	3.75	0.99	มาก

ตาราง 1 พบว่า องค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 3) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 4) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย

5) การประเมินผลและการปรับปรุงงาน ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (3.75)

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	\bar{x}	SD	แปลความหมาย	\bar{x}	SD	แปลความหมาย	PNI	ลำดับความต้องการ
1. ด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่าย	3.35	0.71	ปานกลาง	4.39	0.81	มากที่สุด	0.310	3
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย	3.21	0.67	ปานกลาง	4.30	0.81	มากที่สุด	0.340	4
3. ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน	3.37	0.74	ปานกลาง	4.29	0.81	มากที่สุด	0.273	5
4. ด้านภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย	3.68	0.88	มาก	4.51	0.77	มากที่สุด	0.298	1
5. ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน	3.43	0.70	มาก	4.45	0.73	มากที่สุด	0.226	2
โดยรวม	3.41	0.74	มาก	4.39	0.94	มากที่สุด	0.289	

จากตาราง 2 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.41$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีค่า (PNI Modified = 0.28)

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กพบว่า

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กฯ

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{x}	SD	แปลผล	\bar{x}	SD	แปลผล
1. สาระของกลยุทธ์หมายถึงรายละเอียดของแต่ละกลยุทธ์ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์หลักกลยุทธ์รองและวิธีการ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
2. กลยุทธ์การกระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ	4.40	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
3. กลยุทธ์การพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ	4.80	0.53	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4. กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
5. กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กฯ ไปใช้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
6. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก	4.20	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
โดยรวม	4.60	0.49	มากที่สุด	4.53	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$)

กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลักคือ 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ

4. ผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 3

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการอภิปรายออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อ

การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 3) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 4) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 5) การประเมินผลและการปรับปรุงงาน ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเครือข่ายการศึกษา (Network Education Administration) มาเป็นองค์ประกอบ แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อพิจารณาประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของเครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบการจัดการเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การทำงานเครือข่ายศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นดังที่ จานงค์ แจ่มจันทรวงษ์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่าย เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การทำงานร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายการศึกษา จำเป็นต้องมีองค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่าย จึงจะสัมฤทธิ์ผลได้สอดคล้องกับพระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547) ได้กล่าวว่า ความเป็นเครือข่ายจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ และสามารถมีการเปลี่ยนแปลงได้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวีโรจน์ สารรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 105) ที่พบว่า การแก้ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิควิธีการและรูปแบบที่หน่วยงานระดับบริหารเป็นฝ่ายคิดกำหนด ไม่มีการศึกษาสภาพ

การดำเนินงานที่แท้จริงในรูปแบบของการวิจัย และการให้หน่วยงานปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนมุมมองในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพโดยเปิดโอกาสให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะจากล่างสู่บน (Bottom up) จากระดับปฏิบัติและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Stakeholders) และสอดคล้องกับวริยพร แสงนภาพวร (2551, หน้า13) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และสถาบันอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัย จานงค์ แจ่มจันทรวงษ์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่าย เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารระบบเครือข่าย เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชรินทร์ จันทาพูน และปิยพงษ์ สุเมตติกุล (2557) พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ และ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการกำหนด

สมาชิกเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545, หน้า 1-2) ได้ให้แนวทางในการบริหารเครือข่ายไว้ว่า สมาชิกเครือข่ายมีความสำคัญมากการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับ สุธรรมธรรมทัศนานนท์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิชรินทร์ จันทาพูน และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล (2557) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า มีกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือมีแนวทาง คือ สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน เพราะจะทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่ายส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558, หน้า

4) โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้านการบริหารจัดการโดยโรงเรียนเพียงลำพัง อาจทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจึงควรที่จะดึงทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย สอดคล้องกับ Griffin (2000) ได้ศึกษารูปแบบการจัดโครงสร้างโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะดำเนินการได้ดีถ้าได้ดำเนินการตามขั้นตอน 8 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ให้โรงเรียนได้มีโอกาสในการสรรหาครูด้วยตนเอง 3) เน้นหลักสูตรเกี่ยวกับการเตรียมตัวครูและเตรียมการเรียนการสอน 4) เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาที่หลากหลาย 5) จัดตารางการเรียนแบบยืดหยุ่นตามกิจกรรมการสอน 6) ครูจัดการเรียนการสอนโดยการคำนึงถึงเป้าหมายของโรงเรียน 7) ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียน และ 8) การวัดและประเมินผลดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเน้นที่ผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวนักเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิชรินทร์ จันทาพูน และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล (2557) พบว่ากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ และ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ

2. กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือมีแนวทางคือมีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันบริหารทรัพยากรร่วมกัน แต่ละฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กันและมีการร่วมกันบริหารผลประโยชน์เพราะกระบวนการหรือแนวทางเหล่านี้ ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ มีความเข้มแข็งและดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับ Starkey (1997) เสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายไว้ว่า 1) ควรมีการเชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุมโดยจัดให้มีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับ

ผลประโยชน์ร่วมหรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทางกิจกรรมหลักและคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่พิจารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานจัดการและส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก สอดคล้องกับ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2552) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำงานของนักพัฒนาเพื่อสร้างพัฒนาและสนับสนุนเครือข่าย คือการปรับกระบวนการทัศน์ในการทำงานผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาพร้อมกับทีมงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชรินทร์ จันทาพูน (2557) พบว่ากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ และ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ

3. กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความยั่งยืนของเครือข่ายเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีการประเมินผลและปรับปรุงงาน และมีสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย สร้างระบบจูงใจจัดหาทรัพยากรสนับสนุนและสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เพราะการดำเนินงานเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดการดำรงรักษาเครือข่ายต่อไป สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ได้ให้แนวทางในการดำรงรักษาเครือข่ายไว้ว่าการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (Pattern) มีการประเมินผลและปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชรินทร์ จันทาพูน (2557) พบว่ากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก 3 กลยุทธ์

ได้แก่ 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ และ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและการปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่องและควรมีฝ่ายที่ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะ

1.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรเพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเสียเปล่าของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยมาตรการที่เหมาะสม ได้แก่ การควบคุม การปรับปรุงประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่าย ตลอดจนการสนับสนุนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษาและแผนการดำเนินงานตามแบบขั้นบันได

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็กควรให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือกลุ่มของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งมีความใกล้ชิด และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนโดยตรง หากทั้งสองฝ่ายให้ความร่วมมือกันในการบริหารจัดการโรงเรียนจะส่งผลให้โรงเรียนมีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นไป

1.2.2 ความร่วมมือจากชุมชน เพื่อแก้ปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนของทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเรื่องการขาดแคลนครู งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดสื่อเทคโนโลยี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา องค์กรท้องถิ่น เครือข่าย

สถานศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งเป็นแรงสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการพัฒนาต่อยอดทั้งในด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 โรงเรียนขนาดเล็กควรสร้างเครือข่ายการนิเทศ เป็นรูปแบบการนิเทศในลักษณะของการสร้างความเข้มแข็ง ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนอกเหนือจากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ในระดับดีมาก หรือเป็นโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงอย่างเดียว เพราะอาจไม่ครอบคลุมโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาดีเด่น ด้านอื่นๆ เช่น โรงเรียนพระราชทาน โรงเรียนในฝัน หรือโรงเรียนดีประจำตำบล เป็นต้น

2.2 ควรวิจัยการนำกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา* 6. กรุงเทพมหานคร: ซัคเซส.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี.โปรดักส์.
- ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์. (2552). *การบริหารงานเครือข่าย [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา: www.northphc.org/doc/mananet.doc. (10 กันยายน 2552). คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,
- จำนงค์ แจ่มจันทรวงษ์. (2553). *การพัฒนา รูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต: ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- เมตต์ เมตต์การุณต์จิต. (2547). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ*. กรุงเทพฯ: บิ๊ก พอยท์.
- วรัยพร แสงนภาพวร. (2551). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีกลุ่มโรงเรียน ตำบลไทรน้อย. วารสารการศึกษาไทย. 4(5), 6-7.*
- วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ. (2545). *ผู้บริหารใหม่ ในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาผลการวิจัย เพื่อการวิพากษ์*. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.
- นฤมล นิราทร, (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2546). *สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร 3 “การสร้างเครือข่ายที่มีพลัง” สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2554). *การวางแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา. เอกสารประกอบการสอน*.

- พระมหาสุหิตย์ อาภากรโธ. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พัชรินทร์ จันทพูน. (2557). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 42(1), 80-97
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 28(1), 140-153.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 (2560). แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีงบประมาณ 2560-2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2558-2561*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Burke, A. (1999). Social Development Division Department for International Development. Communications & Development. A practical guide. <http://www.dfid.gov.uk> (August 14, 2008). Goldsmith, S. and Eggers. (2004). *Governing by Network*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, W.D,
- Griffin, R. M. (2000). Case study of the implementation of a small school in an urban high school. Doctoral Dissertation University of Roosevelt University. Robbins, S. and Mukerji. (1990). *Organization Theory: Structure, Design, and Applications* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Starkey, P. (1997). *Networking for Development*. IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).